

Když Ing. Miloš Dobrý 1. dubna 1996 nahrával vyprávění o svém životě pro Shoa Foundation, tak na začátku páté kazety řekl: „Než začnu tu pátou kazetu, tak vám chci říct, abyste se nenechali mýlit mým výkladem, že to byla procházka růžovým sadem. Já mám tu vlastnost, že za první si to dobře pamatuju, a za druhý, já jsem tvrdej chlap. Že nějaký emoce nenechávám na sobě znát. A říkám to proto, že nahrávka je i pro mé děti a vnoučata, aby jednou viděli, co tady bylo taky možné udělat s lidskými bytostmi.“ Tento jeho výrok přesně charakterizuje přístup Ing. Dobrého k vlastnímu osudu. Redakční převod videozáznamu do tištěné podoby Ing. Miloš Dobrý autorizoval.

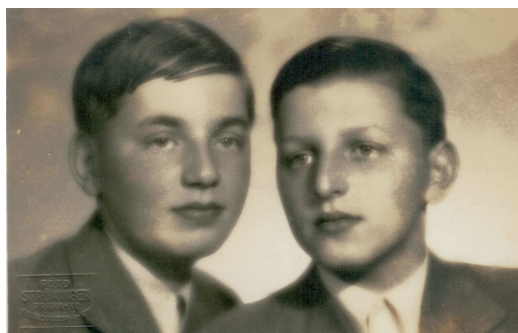
Miloš (vlevo) a Pepík Gutovi v prosinci 1925

Na svou rodinu si pamatuji velmi dobře tak asi od čtyř let. Můj otec, Emil Gut, byl obchodník, moje maminka Marta byla žena v domácnosti. Já jsem starší ze dvou bratrů, můj o rok mladší bratr Josef se narodil v roce 1924. Patřili jsme ke střední třídě, ani chudí ani bohatí, s pronajatým bytem ve vile v Praze. Později, když nastala krize, která postihla také tatínka, jsme se postupně stěhovali do lacinějších a lacinějších bytů, až jsme skončili v Chodské ulici číslo 3, v třípokojovém bytě bez ústředního vytápění; topili jsme uhlím.

Pamatuji si, že v době mého mládí, v předškolních i školních letech, jsme se chovali jako velmi liberální židovská rodina. Otec volil

sociální demokracii, protože ti tenkrát proti Židům nešli. Já sám jsem chodil do synagogy jednou, možná dvakrát za rok. Z těch návštěv si vzpomínám na rabína Sichra. To bylo vše, doma se slavila Chanuka, ale měli jsme i vánoční stromeček.

Chodil jsem do obecné školy v Praze na Vinohradech v Kladské ulici. Po pěti letech jsem udělal přijímací zkoušku na reálné gymnázium na Slovenské ulici. Tam jsem vydržel celých pět let, až do kvinty, kdy mne pan říšský protektor uznal za nesvéprávného a nemohl jsem tudíž pokračovat ve studiu. Židovská obec v Praze zorganizovala pro takovéto žáky výuku v soukromí. Každý týden hostila skupinu stejně starých žáků jedna rodina. Poskytovala jim občerstvení a židovští učitelé, kteří také nesměli vyučovat, nás chodili učit matematiku, češtinu, dějepis, zeměpis, francouzštinu a angličtinu. Na žádné hodiny náboženství jsem nechodil, měl jsem spoustu koníčků a mou hlavní zálibou byl sport, např. fotbal, házená, volejbal, lehká atletika, jízda na kole, bruslení, tenis i stolní tenis. Jak jsem se mohl hejbat, tak jsem se hejbal – až do roku 1940, kdy mne ze školy vyhodili a musel jsem nosit příšitou hvězdu. Ale to mi nezabránilo, abych si hvězdu neodpáral a nechodil se spolužáky na výlety a na lyže.

Pepa a Miloš (vpravo) Gutovi - léto 1937

Jednou, vzpomínám si, při návratu, jsme na smíchovském nádraží narazili na kontrolu SS. Museli jsme ukázat občanské průkazy, já jsem v něm měl vyznačeno velké „J“ jako Jude. A vím, že jsem šel jako poslední ze skupiny. Můj spolužák, který prohlídku absolvoval jako první, mi podstrčil svůj průkaz. A já jsem s pomocí jeho průkazu prošel. To bylo ovšem poprvé a naposled, poněvadž jsem si uvědomoval, že to není žádná legrace.

Nesměli jsme chodit na veřejná hřiště, do kina, do divadla. A tak jsem nakonec skončil na Hagiboru, kde jsme hráli basketbal, fotbal, mám odtud ještě pár fotografií. Pociťoval jsem to jako velikou křivdu, když mě vyřadili z normálního způsobu života. Věděl jsem sice, že jsem židovského původu, ale nijak jsem si to nebral, ani jsem to nijak nepociťoval, protože jsme nebyli ortodoxní. Pro nás to akorát znamenalo, že jsem podle rodového listu židovského náboženství.

Můj táta byl nezdolný optimista, a když nás Němci 15. března 1939 obsadili, tak říkal, co nám chce ten chlap udělat, my máme takovou armádu, takové opevnění a takové spojení, že za čtrnáct dní je po něm. Ale nakonec se ukázalo, že neměl pravdu, a svou osobní zbraň musel odevzdat.

Naši pak museli odevzdat i hudební nástroje a veškeré šperky. Já jsem měl odevzdat sportovní vybavení, ale než bych je vydal, raději jsem rozdál brusle, hokejku a stůl na stolní tenis kamarádům.

Naši pak museli odevzdat i hudební nástroje a veškeré šperky. Já jsem měl odevzdat sportovní vybavení, ale než bych je vydal, raději jsem rozdál brusle, hokejku a stůl na stolní tenis kamarádům.

Otec rozšlapal housle, harmoniku dal k sousedům. Vyměnil se sousedem lepší rádio za horší. A pořád to bral tak nějak optimisticky. Nakonec, když už to nevypadalo moc dobře, tak nás matka zaregistrovala do zvláštního seznamu k cestě do Anglie. V Anglii si zájemci z něho vybírali děti podle fotografií. Ale poněvadž mně bylo šestnáct a bratrovi patnáct a měli jsme 180 centimetrů, tak si nás nikdo nevybral.

Později dostal otec předvolání, že musí likvidovat svůj malý obchod s textilem, který měl na Vinohradech. Jak nám postupně dávali míň a míň přidělových lístků, obracel se na své známé a vyměňoval uskladněné věci ze zrušeného obchodu za potraviny. Víím, že jsme tak vyměňovali s jakousi paní Vlachovou ze Světlé nad Sázavou například tři košile za jedno kuře. A tak jsme se živili, až do té doby, než jsem byl poslán do Slap jako dřevorubec.

Do té doby jsem v životě neměl sekuru v ruce, tak jsem si po několika dnech usekl kus palce. Byl jsem pak práce neschopný a poslali mě zpět k rodičům. Bral jsem nemocenskou 800 korun měsíčně, zatímco na Slapech jsem vydělával jen 70 korun. A protože jsem i s tím zraněním hrál basketbal a volejbal, tak mi rána začala hnisat, hnis se dostal na ledviny, udělal se mi tam absces a odvezli mě do nemocnice. Tam to šlo se mnou s kopce, až nakonec se otec rozhodl a nechal mne operovat.

2. října 1941 v noci mě tedy převezli z Lublaňské do Kateřinské a tam mne pan doktor Wurzl a pan doktor Koref otevřeli, našli ten absces, dali mi tam hadičku a hnis začal vytékat. Třetí den mne poslali domů, protože potřebovali místo. Za tu dobu, co jsem ležel doma, jsem se trochu zvetil. Ale to už přišlo pozvání do Terezína.

Protože jsem byl atraktivní případ, byl jsem student, bylo mi osmnáct let, nebyl jsem zaměstnaný a oni potřebovali do Terezína poslat takzvané Aufbaumkommando einz – AK1, tak mne vybrali. Pamatuji si, jak jednou večer přišli dva páni, otec je odvedl do obývacího pokoje a já jsem z postele ve vedlejším pokoji poslouchal. A oni řekli, pane Gut, mi vám gratulujeme. Otec se zeptal, k čemu. A oni řekli, no vy jste zachráněni. Před čím a jak zachráněni? Váš syn Miloš je vybraný do Terezína jakožto AK1 a rodinní příslušníci členů těchto komand, co budou připravovat Terezín pro další transporty, ti budou chráněni. To jsem zaslechl z postele, nebyl jsem ještě moc zdravý, po té operaci. Nicméně druhý den ráno mi to řekli. Já jsem řekl, já víím, já jsem poslouchal. Víím, o co se jedná. A rodiče, no a co ty na to? No co, když budete chráněni, tak pojedu. Neměl jsem ještě zahojenou jizvu.

Otec mi nechal ubít dřevěný vojenský kufr, jako míval Švejk, na něj jsme napsali AK1 208, matka mi upekla husu, a abych si tu husu mohl ohřívát, dala mi sebou petrolejový vaříč a kanystr petroleje. Do Terezína jsme ještě jeli osobním vlakem. A tam, když nás ubytovali, tak jsem rozbalil kufr a zjistil jsem, že ten petrolej vytekl a husa byla cítit petrolejem. A tak jsem přemýšlel dva dny, jestli ji mám sníst nebo nemám. Nakonec husa páchla tak odporně, že jsem ji nesnědl. Pak jsem si to vyčítal, protože ta husa s petrolejem by byla lepší, než přiděl, co jsme dostávali.

Ještě si také vzpomínám, že otec dostal pozvání, že má odklízet sních na letišti. Protože otec byl už poměrně starší, bylo mu 52 let, vzal jsem si lyžařské boty a jel jsem na letiště, kde jsem se hlásil za svého otce. A odklízel jsem z rozjezdové plochy sních.

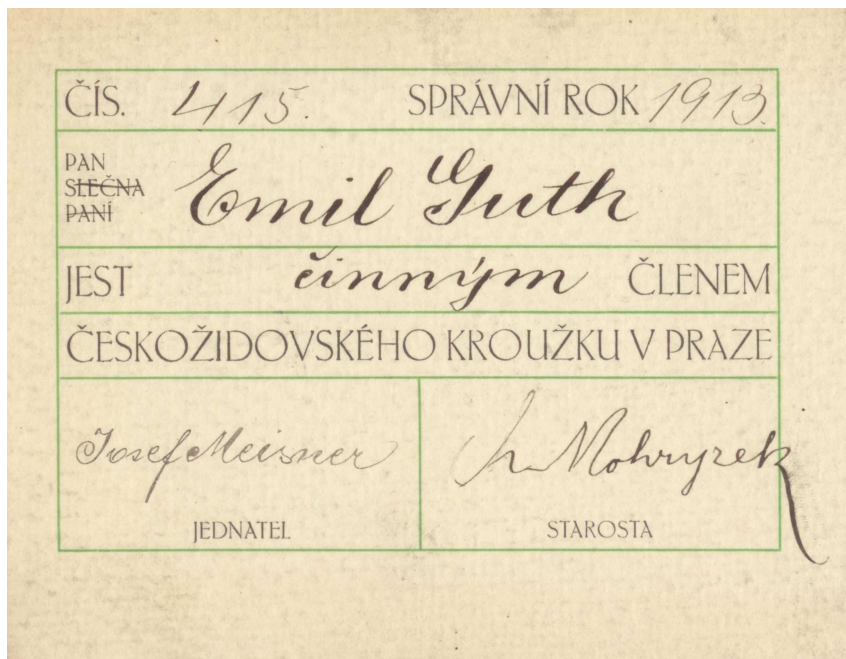
Když jsem se octl v Terezíně, ukázalo se jako výhoda, že jsem byl vychovaný sportovně. Dovedl jsem reagovat okamžitě na situaci, která nastala, aniž bych moc přemýšlel, co a jak. Když člověk hrál fotbal, tak musel koukat, kdy ten míč zpracovat a přihrát, a neměl moc času přemýšlet, co s ním udělat. A tak když jsem tam přijel, vzal jsem to, jak to bylo. Nahnali nás do Sudetských kasáren, na ubikaci číslo 70a, kde byl vedoucí nějaký pan Schablin, o dvacet let starší než já. Spalí jsme nejdřív na zemi na slaměných štrozokách, později na třípatrových palandách. Já jsem spal úplně nahoře, pode mnou Richard Svoboda, dříve Stein. A nějaký Ferda Bergman, byli jsme nerozluční kamarádi, stejně staří. A probíjeli jsme se Terezínem, jak to jen šlo.

Nejdřív mne uznali jako práce neschopného, poněvadž jsem jim ukázal tu nezahojenou jizvu. A tak mne vyškrtli ze seznamu potenciálních pracovníků. Ležel jsem na kavalci a měl jsem hlad. Ferda a Ríša Svoboda, který dělal pucfleka u Bergla a Saidla, což byli lagerkomandanti, pracovali a nosili mi nějaký chleba navíc.

Tak jsem tam ležel, než mne vybrali, abych přijímal transporty. Byly to tenkrát transporty z Plzně. Bylo to v prosinci a pamatuji si, že bylo patnáct pod nulou. Když jsme lidi z transportu ubytovali, topil jsem v kamnech. Byla to veliká kamna, musgrawe, a kolem nich bylo asi padesát stupňů tepla. Když jsem chodil z těch padesátí stupňů ven do mrazu, tak jsem si pochopitelně uhnal zápal plic a pohrudnice. Dostal jsem horečku a zase jsem ležel na kavalci, nahoře. Kamarádi mi později řekli, že jsem blouznil a že jsem mluvil francouzsky, to si ale nepamatuji. Víím jenom, že když mi další kamarád, Leoš Šmolka z Pelhřimova, medik, dal teplo-

Zuzana Beckmannová na fotografii z 15. dubna 1939

Průkaz otce Miloše Dobrého

měr, abych se změřil, tak jsem měl horečku 41,8 stupňů. Odvezli mne na marodku, tam jsem ležel pět dní v bezvědomí. Jediná léčba byly injekce pulmochinu, což byl chinin, tenkrát ještě nebyla antibiotika. Měl jsem zdravé srdce, tak jsem to přežil. Přežil a zase byl slabý. Zase jsem ležel na kavalci, nic jsem nedělal, ostatní všichni pracovali, a když pracovali, dostali se k lepšímu jídlu. A když dostali lepší jídlo, tak nescházeli jako já, který tam ležel jako lazar. A poněvadž jsem neměl co dělat, tak jsem požádal kamarády, aby mi přinesli ševcovský knajp a nějaké lipové dřevo, a začal jsem vyřezávat letadélka a šachy, jak jsem to uměl i neuměl. Lidi o ně měli

zájem, tak jsem jim je prodával za chleba.

Nakonec jsem se z toho trošičku dostal a přišel ke mně Jirka Schön a ten měl na starosti rozvázení masa z ústředního řeznictví do všech tereziňských kuchyní, jako byla kasárna Magdeburg, Hannover, Hamburk, Drážďany... No a Jirka říkal, potřebuji ještě jednoho koně, který musí mít 180 centimetrů, protože jednoho už mám. To myslel Ferdu Bergmana. Podíval se na mne a řekl, ukaž se. Jo, беру. No a tak jsem začal rozvázet maso. Když jsme maso rozvezli, stáhli jsme se do řeznictví a tam nám řekli, můžete sníst, co chcete, ale ven nesmíte nosit nic. No když mi řekli, že můžu jíst, tak jsem jedl. Snědl jsem neuvěřitelná kvanta vuřtů, které dělali. Ty vuřty měly deset deka, a já jsem jich za tři dny snědl jednaosmdesát. To si pamatuji přesně, poněvadž jsem k nim neměl chleba ani nic jiného. No a dostal jsem z toho žloutenku. Nebyla to infekční žloutenka, to bylo jen tím množstvím vuřtů, které jsem spořádal.

A zase jsem byl na marodce a zase mě ošetřovali. Naučili mě, abych si vyplachoval žlučník vlastnoručně ovládanou sondou. Natáhli mi 25 kubíků MgSO₄, síranu hořečnatého, a já jsem si to sám aplikoval. Spolkl jsem sondu, 60 centimetrů do žaludku, pak jsem se obrátil na pravou stranu a dalších 30 centimetrů do žlučníku. Tou hořkou skalicí jsem si žlučník vyplachoval. A tak jsem se z toho zase dostal. Když jsem se vrátil zpět do řeznictví, byl jsem už chytřejší a tolik jsem nejedl.

Transportů přijíždělo do Terezína čím dál víc. Nakonec vystěhovali místní obyvatelstvo, asi šest tisíc Čechů, co tam bydleli, a všechny baráky zabrali pro transporty. Moji rodiče přišli do Terezína v červenci 1942 i s Pepou, mým mladším bratrem. Když mne maminka uviděla, plakala. Plakala radostí, protože, jak jsem se v tom řeznictví vykrmil, jsem měl 90 kilo, zatímco doma jsem byl vyžle, maximálně 75 kil. Takovýhle nožiska jsem měl.

Pracoval jsem dál v řeznictví a můj otec dostal vystěhovaný dům L 235 jako správce. Do baráku, kde dřív bydlela jedna rodina, nastěhovali 160 lidí z olomouckého transportu. Jednoho dne jsem přišel po práci, ještě ve špinavé zástěře od krve, protože jsme právě také bourali takzvané čtvrtě. A vidím, že na dlaždicích na pavlači před kuchyňkou, kde bydlel otec s matkou, ležely mladé holky. Musel jsem je překračovat. Tenkrát jsem je neznal, byly z Olomouce. No a jedna z nich mi řekla, koukej, nemoh bys nám donést matrace, ono nás to tady tlačí na těch dlaždicích. No já jen koukal a příští den jsem šel ke kamarádovi do skladu, vzal jsem od něj dvě matrace a té holce, co mi to řekla, byla to Ema Donathová, té jsem ty matrace dal. No a ta, co ležela vedle, řekla, no a já jsem vosk? A já jsem řekl, jseš trošku domejšlivá, bylas líná, neotevřelas pusu, no tak nic nemáš. Byla to moje dnešní manželka Zuzana. Pak se ta děvčata odstěhovala jinam a já, že jsem pracoval v tom řeznictví, jsem večer vždycky vzal kus masa, ukryl jsem ho pod čepici anebo do ponožky. Když mě takzvaní policajti šacovali, tak nic nenašli. Vždycky jsem trochu něčeho pronesl. Můj bratr mezitím pracoval na baště, tedy v zemědělství, ošetřoval rajčata a okurky. No taky sem tam něco donesl, tak jsme jakžtakž přijatelně přežívali.

Vzpomínám si, bylo to v roce 1943 na jaře, že uspořádali v Terezíně, v Drážďanských kasárnách na dvoře, turnaj fotbalových sedmiček. A protože já se přihlásil jako fotbalista, bývalý, tak mě dali do branky. Chytil jsem za řezníky. Řezníci měli vlastní lidi, potom si ale obstarali takové fotbalisty jako třeba Aule Ma-

hrera, který hrával za Rapid Vídeň. Byl to prvotřídní fotbalista, tak ten hrál za nás. Pak hrál za nás ještě další Vídeňák, nějaký Rumerl, vlastním jménem Lothar Saltzer, to byl silný kluk, a Honza Weissů. Já jsem chytal v brance. Ten pulovr, v kterém jsem chytal, ještě mám. Na výsledky si nevzpomínám, ale nehráli jsme špatně.

V září 1943 dostali Zuzana s rodiči předvolání k transportu. Zuzana se mi líbila, mně bylo devatenáct, jí sedmnáct, ošklivá zrovna nebyla, a tak to moc dlouho netrvalo, že jsme se zamilovali, no pochopitelně ta láska vypadala všelijak. Vidali jsme se jen někdy na chvilku po večerech. A v neděli jsme mohli utéct nahoru na šance a tam sedět v trávě. Předvolání do transportu byla tragédie. Nevěděli jsme, kde přesně transporty končí. To si nechávali vedoucí pro sebe. Ale věděli jsme, že to je někde, kde je hůř než v Terezíně. A poněvadž občas nějaké zprávy přece jen pronikly, moc se těm transportům nevěřilo. Zuzaniny rodiče i ona sama byli soustředěni v takzvané šlojsce a já jsem tam byl s ní. Tu noc přišel jeden terezínský policista, Ghattowache. Byl to Fredy Briess. Zuzaniným rodičům řekl, vy jste vyreklamovaní, ale musím vás někde schovat. K transportu dvou tisíc pěti set lidí bylo pozváno do kasáren o sto víc, protože pořád někdo scházel, lidi utíkali. A tak bylo nebezpečí, že když jim budou chybět v Bohušovicích na nádraží tři čtyři lidi, tak vyženou i ty, kteří byli vyreklamovaní. Tak jsme s Fredym Briessem schovávali Zuzaninu rodinu po všech koutech, dokud transport neodjel. Byl to ten zářijový transport, co jel do Osvětimi a ze kterého se nikdo nevrátil, tedy skoro nikdo.

Zuzana Beckmannová v roce 1938

A v prosinci se pozvání do transportu opakovalo. To jsem je už dostal také já. A tak jsem odjel se Zuzanou i jejími rodiči dobytčákem do Osvětimi, moji rodiče a bratr zůstali v Terezíně. Přijeli do Osvětimi až v květnu 1944. Kam jedeme, jsme nevěděli. Poznali jsme, že jedeme přes Kolín, Českou Třebovou a Olomouc. Pamatuji si, jak na mostě v Olomouci stáli židovští občané se žlutou hvězdou a mávali nám.

Od České Třebové projížděl vlak přes Hoštejn, Ústí nad Orlicí, Brandýs a Choceň. Deset kilometrů od Brandýsa bylo malinké podorlické městečko Potštejn. Tam nás moje maminka vozívala každým rokem v březnu. Chodili jsme tam do školy a užívali si jako měšťtí kluci venkovské eldorádo. To znamená, že jsme dělali to stejné, co venkovští kluci, pytláčili jsme, chodili na ryby a stříleli veverky, sbírali jsme maliny a houby, prostě tak jako všichni kluci. A když jsme jeli tím vlakem z Terezína do Osvětimi, vlak jel tudy krokem. Byl to dobytčák a bylo tam stoupání. Dveře nebyly zamčené, daly se odsunout. Padal sníh a já věděl, že mám asi minutu, minutu a půl na rozhodnutí, jestli mám z vlaku vyskočit. Do toho Potštejna bych trefil poslepu. A teď se mi to začalo v hlavě honit, takhle vyskočit, to není problém. Dojdu do Potštejna, zaklepu, a teď mě uvidí a budou zděšení, bylo to už po Heydrichovi. Tenkrát členy každé rodiny, u níž našli nepříhlášeného člověka, okamžitě zastřelili. Teď se tam octnu já, bude tam pět lidí, děti, uvidí mě sousedi. Tak nakonec jsem nevyskočil. Těch nezamčených dveří jsme využívali, když jsme potřebovali jít na záchod.

Když jsme dojeli, nevěděli jsme, že jsme v Osvětimi. Ale že to je někde v Polsku, za Ostravou, to jsme věděli. Byla noc, vlak zastavil, bylo naprosté ticho. A pak jsme slyšeli hlasy, odšouply se dveře, mířily na nás reflektory z rampy, viděli jsme německé vojáky se psy, ozývalo se štěkání a křičení, raus, raus. Vyskočil jsem spolu s ostatními, postavil se na nohy, byl jsem mladý kluk. Ale mnoho lidí, co vyskočili, zůstali ležet. Esesáci do nich kopalí a pouštěli na ně psy a dokola řvali zu fűnf, zu fűnf. Nepochopil jsem hned, co se po nás chce, pak mně to došlo, že se máme seřadit po pěti. – Každý jsme měli u sebe jen to nejnnutnější, co jsme měli v kapse nebo v brašně. To ostatní zůstalo ve vagónech.

Obklopení a pohánění esesáky se psy jsme poklusem doběhli k bráně s nápisem Arbeit macht frei. Vběhli jsme do tábora, kde nebyl ani jeden strom, ani travička, jenom bláto, sníh a kamení. Před námi byla řada dřevěných baráků, do těch nás zahrnali. Muže do baráků vpravo, ženy vlevo. Já jsem skončil v čísle 20. Otevřely se dveře a na zídce, na komínu, který spojoval dva krby, stál kluk ve vysokých holínkách s bičem, a jak jsme kolem něj šli, tak nás mlátil. Podíval jsem se na něho a říkám, Jendo, ty ses zbláznil. To byl Jenda H., se kterým jsem hrál v Praze na Hagiboru fotbal. Byl asi o rok o dva starší. Tak mu říkám, ty ses snad zbláznil! A on na to, nikoho neznám, a praštil mě bičem po hlavě. Říkal jsem si, ten chlap přece není normální, co nás mlátí, vždyť je to židovskej kluk, kdyby to byl esesák, tak to pochopím.

Tak nás zahrnali do kóji s třípatrovými palandami. Podle nápisů to byly původně stáje pro koně. V šestnácti kójiích leželo po šestatřiceti lidech, takže nás bylo v baráku pro šestnáct koní skoro šest set. Tak tam jsme zalezli, protože jak jsme jenom vystrčili hlavu, tak ten H., co běhal po komíně, nás po té hlavě praštil. Čekali jsme, co bude.

Ale nejdřív nás svlíkli do naha. Stáli jsme nazí, než nám hodili pruhované hadry a boty. Já mám tu

smůlu, že mám nohu číslo 47, a dřeváky, které jsem dostal, stačily sotva na prsty. Ani čtyřicítka to nebyly. A tak jsem šel k Polákovi, který je přiděloval, a dal jsem mu 20 nebo možná 50 marek, nějaké peníze jsem pronesl. Prosim tě, nech mě najít si boty, které jsem si přivezl, říkám mu. Byly to lyžařské boty, sedmačtyřicítka. Tak si je vyber, odpověděl. Ale já jsem je nemohl najít. Vybral jsem si žluté holínky, možná číslo 45. Narval jsem je na nohy, byly mně malé. A to jsem neměl dělat, protože když jsem později chodil tahat mrtvolky a vozil je v mrazu, omrzly mi palce, oba dva. A začaly hnisat, nic pěkného to nebylo. Šel jsem k doktorovi, Bardach se jmenoval, a ukázal jsem mu ty zhnisané palce. A on říká, no dobře, máš dva silné kamarády? Odpověděl jsem, že mám. Tak je přiveď. Šel jsem tedy za Říšou a Ferdou Bergmanem a přivedl je. Doktor Bardach jim přikázal, teď ho chytňte a držte. Tak mě drželi, Říša za nohy, Ferda za ruce. Doktor vzal kulaté nůžky, jaké mají děcka na vystřihování. Zaryl mi pod ty hnisavé nehty a odloupl mi je. Ani to nekrvácelo, jen hnis tam byl. Tak vzal papír, utřel mi palce papírem a rybím tukem na boty mi palce bez nehtů potřel. A zavázal. Kluci mě museli odvést, sám jsem chodit nemohl. A zase jsem ležel na baráku jako lazar, protože jsem měl nohy zavážené v papíru s rybím tukem.

Ráno jsme dostávali kávu. To přišli se sudem, stolitrovým, přinesli ho čtyři lidi. Do esšálků, které jsme si mohli vzít s sebou, jsme dostali sběračku kafe. Ono to kafe nebylo, bylo to něco z cikorky, po kafi to mělo jen barvu. Ani sladké to nebylo. Potom jsme zase nic nedělali. Načež Jenda H. vylezl ven a začal nám dělat kázání, že on je tady pánbůh a všichni ho musí poslouchat a kdo neposlechne, ten tady skončí. Nejhorší bylo to, že v baráku nebyly záchody a my jsme nesměli v noci ven. Jenom vzadu, na druhé straně baráku, kde byl vchod, stál sud, a do něho se všech těch šest set lidí chodilo vyprazdňovat. A protože později, bez bílkovinné stravy, se nedalo moč udržet, chodil každý za noc dvakrát na záchod. Pamatuji si na zvuk, který ten sud vydával, čím vyšší zvuk, tím byl plnější. Poslední musel sud vzít a s dalšími v pořadí ho vynést ven. A vylít. Takže každý čekal, až zvuk bude co nejnižší.

Leželi jsme po šesti. Se mnou dva bratři Ehrmanové, ti dnes žijí v Kanadě, dva bratři Goldscheidrové – Franta zemřel před několika lety, Honza žije v Praze. Leželi jsme, v poledne jsme dostávali $\frac{3}{4}$ litru polévky, v ní hořký tuřín, rozmíchaná mouka, někdy kroupy. Večer jsme dostali $\frac{1}{4}$ kila malého bochníčku a k tomu buď lžici marmelády z řepy, nebo asi 2 deka margarínu. Tak to byl celý ten denní příděl, vyjádřeno v kaloriích to mohlo být takových 800-900 kilokalorií. Takže člověk, i když nic nedělal, tak za tři měsíce byl absolutně na dně. A to Němci věděli, měli spočítané, vědecky, že ten, kdo po třech měsících v Osvětimi ještě žil, si musel opatřit potravu někde nelegálním způsobem a za to ho potrestali. Za tři měsíce lidi museli zemřít na podvýživu, objevily se otoky noh a otoky plic. Tak jsme s klukama, s kterými jsem ležel, koukal, kde co sehnat k jídlu. Pracovat jsme nechodili. Ostatní kluci, co chodili na práci mimo tábor nosit kamení, si schovávali u mě chleba, fasunk. Na bloku ho nemohli jen tak nechat, to by jim ho ukradli. Takže já jim chleba hlídala a oni mi za to každý vždycky dal jeden krajíček. Byl to ohromný obchod.

Občas nás vyhnali ven, vozili jsme mrtvé z našeho tábora B2b do tábora F, kde byl takzvaný Krankenbau, odkud ty mrtvé vozili spálit do krematoria. Já jsem tam tak dvakrát třikrát jel, ale k ničemu k jídlu jsem nepřišel. Až nakonec přišel Štědrý den. Leželi jsme, bylo sychravo. Počítali jsme s tím, že esesáci, kteří nás hlídali a kteří obsluhovali reflektory s kulomety ve všech čtyřech rozích tábora, přece jenom budou miň ostražití. A do mě prostě něco vjelo, otevřel jsem dveře a vyšel z bloku ven. Šel jsem směrem ke kuchyni, protože kuchyň byla po obou stranách, jedna vlevo a jedna vpravo. A kuchyň, to znamenalo jídlo. A jídlo znamenalo přežití. Měl jsem na sobě, to si pamatuji přesně, holandský trenčkot, dlouhý, přepásaný dlouhým pásem, na hlavě klobouk s krepou jenom vepředu. A tak jsem se s dřeváky na nohou ploužil blátem. Před kuchyní stál dvoukolák naložený tuříny, kravskými tuříny, jak se jimi krmí dobytek. Díval jsem se kolem sebe a nikde nikdo. Žádný reflektor na mé straně v tu chvíli nepátral, tak jsem si ten tuřín nacpal za trenčkot a trnul jsem, aby mě nikdo neuvídel. Šel jsem zpátky, ani jsem neutíkal, protože jsem nemohl. Vešel jsem dovnitř do baráku a ukázal klukům ten tuřín. Mohl být tak tříkilový. Oloupali jsme ho s pomocí pilky na železo a rozdělili na šest dílů. Byla to naše štědrovečerní večeře. Kluci se ptali vyděšeně, kdes to sehnal? Neptej se a jez, já na to.

Jak tak vzpomínám, vybavuje se mi postupně, jak jsme vozili kamení, sem a tam, a občas ty mrtvolky do krematoria, skutečná práce nebyla prakticky žádná. Až přišel sedmý březen 1944. Co to datum znamená, jsme tehdy nevěděli, až později jsme se to dozvěděli. Byl vydán rozkaz, šířili ho takzvaní píplové, rozhlas v Osvětimi nebyl. Píplové byli mladí kluci, tak jedenáct až patnáct roků, kteří se shromažďovali u esesácké Blockführerstube, a když esesák vyšel ven a zařval rozkaz, píplové běhali po táboře a rozkaz opakovali, aby ho všichni slyšeli. Tehdy píplové vyvolávali, že všichni lidi ze zářijového transportu se musí soustředit ve vedlejší táboře. Říkali tomu karanténa. Mého transportu se to netýkalo.

Nevěděli jsme, co se děje, ale Poláci, co už byli v Osvětimi několik let, nám řekli, že ten transport půjde do plynu, protože od září do března uplynulo přesně půl roku. Tak jsme pochopili, že pro jejich likvidaci byla určena půlroční doba.

Dnes už vím, proč k tomu došlo, že z toho našeho transportu, když přijel, nevybrali pár zdravých kluků a neposlali ostatní do plynu. Stejně jako v Terezíně, když tenkrát připravovali návštěvu Červeného kříže, tak i

Miloš Dobrý přednáší na Dnech židovské kultury 2009
Foto Jiří Schnapka

v Osvětimi chtěli Němci prokázat světové veřejnosti, že Židé žijí v táborech v přijatelných podmínkách a nejsou nijak ohroženi. Ovšem později už na to nikdo neskočil, Červený kříž, ani Vatikán, ani světová veřejnost, protože už se ven dostaly zprávy, že při návštěvě v Terezíně bylo všechno jen zinscenované. A tak už Němci neměli zábrany poslat ten zářijový transport do plynu.

Nám řekli, že transport odešel, odjel na nákladních autech. Ale my jsme slyšeli zpěv, někteří zpívali hatikvu, jiní naši hymnu, Kde domov můj, a někteří nelidsky křičeli. Víím, že se tam odehrály scény. Jedna dívka, René Neumannová, krásná holka, taková černá, měla s nějakým mladým esesákem zřejmě poměr a on jí slíbil, že ji zachrání. A když pak šla na smrt a viděla ho tam,

tak na něho volala, teď mně ukaž, že mě zachráníš. A on jí řekl jen, hau ab! Myslím, že mu tenkrát vlepila políček. Nakonec to i s matkou přežily. – Druhý den ráno byl tábor poloviční.

Napadlo mě, když ti lidé neexistují, tak ta jejich nejlepší místa, tedy místa blokových, v kuchyni, v Kleiderkammer, na Krankenbau, jsou uvolněná. No tak já jako kluk jsem bez jakýchkoliv zábran utekl ráno asi v pět hodin z baráku, ještě byla tma. Vlezl jsem do kuchyně, která byla nehlídaná, nestřežená, postavil jsem se k jednomu z kotlů, ve kterém byla káva, a veslem, co tam bylo, jsem dělal, jako že míchám. Přišel dozorce, Vacek se jmenoval, Polák, a ptal se mě, čo tu robíš, ty chuju. Já mu říkám, jsem Koch und Fleischer von Beruf. A tak mne nechal. Pak přišli další kluci, protože píplové volali, všichni kuchaři a řezníci do kuchyně. Já už jsem tam byl, tak jsem tam zůstal s nimi.

Jednou za mnou přišel do kuchyně Ríša Svoboda, můj kamarád, který zůstal na bloku. Byl hubený, měl hlad. Říká, Milo, dej mi něco k jídlu. A já neměl nic po ruce, jenom cibuli. A tak jsem vzal cibule, asi deset jich bylo, a dal jsem mu je do esšálku s kávou. Šouravým krokem si je nesl zpátky do tábora. Když už byl takových padesát metrů od kuchyně, potkal ho Vacek, kápo, a kopl do něho. Ríša zakopl, upadl a esšálek se vyliil. Vacek uviděl cibuli, vrátil se k Ríšovi a ptal se, kdo mu dal tu cibuli. Ríša mě ale neprozradil.

Čekal jsem, co bude. Taky jsem se dočkal, Vacek s námi kuchaři, bylo nás asi šest, začal takzvaně sportovat. To znamená, že čtyři kápoové, Edek, Juzek, Vacek a Jendrek, polští vězňové, si stoupli do rohů kuchyně a my jsme museli běhat kolem stěn, občas skákat, hüpfen, a dolů, nieder, a auf a oni nás mlátili dřevěnými vesly a biči. No a když jsem viděl, že kluci trpí za mne, tak jsem řekl, že jsem to byl já. Kápoové ostatní kuchaře nechali a mě ohnuli o stůl. Ten nejsilnější, Juzek, vzal karabáč, a ne knutami, ale tím tvrdým mne začal mlátit přes záda. Byl jsem vždycky tvrdej chlap a tak jsem ani nepíp, i když to bolelo. Když mi dal asi dvacet ran, tak říkal, řvi. Ale já jsem neřval, řekl jsem si, ani nepípnu. Tak mi dal pětadvacet a potom mne vzali do parády ostatní. Přitáhli mne ke kotli, který byl plný vody, 300 litrový kotel. Jeden z nich mi řekl, rob nurke. No pochopil jsem, že se mám ponořit. Byl jsem dobrý plavec a dovedl jsem se potápět, tak jsem toho teď mohl využít a nadýchnout se, abych měl zásobu vzduchu, až mě ponoří. A tak jsem předstíral, že nerozumím. Načež mne do kotle nacpali a zavřeli víko. A Jendrek, to mi potom řekli kluci, si na to víko sedl. A teď jsem počítal a řekl jsem si, do minuty vydržím, dál už ne. A když jsem napočítal do pětáctyřiceti, tak se víko otevřelo. Ti ostatní kápoové Jendreka shodili, mysleli si, že jsem se utopil. Vyletěl jsem jako čert ze škatulky. Měl jsem rozbitá záda, kluci mě odtáhli do venglárně, to byl sklad uhlí, kterým se topilo, tam ze mne stáhli zbytky rozbitého pruhovaného mundúru. Moc dobře mi tenkrát nebylo. Stoupl jsem si pak zase ke svému kotli a dělal jsem jakoby nic. A ti Poláci okolo mne chodili a vyhýbali se mi. A že jsem to vydržel, začali mi říkat mocnej.

Když jsem přišel večer na blok, nemohl jsem ležet na zádech, tak jsem si lehl na břicho. A Zuzana, když se o tom dozvěděla, přišla ke mně a říkala, že to nic není. Druhý den jsem šel do práce a ti Poláci, místo aby po mně šli, začali si mě vážit a nosili mně jídlo. A dávali mi do kotle někdy brambory a někdy nudle a kostku margarínu, poněvadž viděli, že jsem kus chlapa.

V březnu 1944 roztál sníh, bylo ještě bláto, když si náš lagerälteste vzpomněl, že budeme hrát fotbal. Lagerälteste byl hned po esesácích pánbůh. Byl to vrah, říkalo se mu černej, protože byl označen černým trojúhelníkem. Měl číslo 8, musel být v táboře už snad od roku 1939. Mezi posledními baráky a Krankenbauem byla volná plocha 20 x 40 metrů, na níž udělal branky z kamenů. V holínkách se mu běhalo v tom blátě celkem dobře, kdežto my pobíhali po hřišti v dřevákách. Když nám noha zapadla do bláta, bylo těžké ji vůbec vytáhnout.

Když pak byl celý zářijový transport zavražděn v plynových komorách, tak tenhle fotbalový maniak vyhlásil, že ti fotbaloví hráči, kteří s ním hráli, se stanou blokovými. Tedy kápy, pány nad šesti sty vězni. A

všichni to místo dostali, jen já ne, tak jsem k němu šel a říkám mu německy, že jsem také hrál fotbal. A on na to, máš smůlu, už tady žádné místo není. Tak jsem se vrátil na blok číslo 20, kde byl blokářem fotbalista Franta Glückner, před válkou ligový hráč za Polaban Nymburk, o židovství snad neměl ani páru. Neuměl ani německy, a když teď byl blokový, tak jsme ho učili, že když přijde esesák, tak musí říct, Mützen ab. Naučili jsme ho hlásit, že blok číslo dvacet má tolik a tolik vězňů, tolik a tolik mrtvých a podobně. Říkal to, chudák, hroznou němčinou, ale nakonec to odříkal.

Vybavuje se mi ještě jedna vzpomínka, která patří k těm světlejším. Honza Roubíček, výborný kluk, asi stejně starý jako já, byl také kuchařem. Když jsme jednoho dne spolu sloužili v noci a vařili kávu, přinesl si Honza housle a hrál mi tam Brahmsův houslový koncert. Hrál tak senzačně, že mně šel mráz po těle. A už nikdy nezapomenu, jak dohrál a my bez hnutí seděli a vůbec jsme nemohli pochopit, že se to mohlo stát tady, v Osvětimi. Kde ty housle sebral, to nevím! Když jsme se po válce setkali, říkám mu, Hando, říkal jsem mu Hando, zahraj mi jednou ten houslový koncert. A on řekl, kdepak, já jsem od té doby neměl housle v ruce. Tak takový to byl okamžik.

Ty housle mi připomněly kamaráda z Prahy, jmenoval se Miloš Bondy, chodil s bráchou do školy o třídu níž. Byl dobrý houslista a já průměrný klavírista, tak jsme spolu hrávali, já na klavír, on na housle. Miloš se také dostal do Osvětimi, do takzvané kanady. Kanada, to bylo zvláštní komando, které obsluhovalo transporty, když přijížděly na rampu. Vyháněli lidi z vagónů a všechno, co zůstalo vevnitř, sbírali. Když přijel transport z Maďarska, bývalo v něm jídlo. To mohlo komando zkonsumovat. A protože to v očích ostatních byla známka blahobytu, tak se jim říkalo kanada. – Koukám jednou na hemžení, když právě dorazil transport, a vidím u toho Miloše. A říkám, Milo, jsi to ty? A on říká, jo, ahoy, co chceš? Já na to, nic. Co tady děláš? A on, no vidíš, jsem v kanadě. Mám to spočítané dřív než vy. – Všichni z té kanady šli po půl roce do plynu.

Maso jsme dostávali z konfiskovaných dobytčat, s čtverhrannými razítky. Esesáci a Poláci, ti si vždycky vybrali ty nejlepší kousky, my jsme jim je museli připravovat. Jednou jsme dostali koňskou zadní čtvrt. Já jsem z ní vyboural koňskou svíčkovou a udělal ji na divoko s bobkovým listem, pro ně. Ochutnali ji, chytili a hodili ji po mně a začali mě mlátit. Na takovou svíčkovou, jakou jsem se naučil dělat od mámy, nebyli zvyklí. A jeden ten esesák vzal pušku, pažbou mě praštil do sanice a vyrazil mi zub. Za několik dní, co mi zub vyletěl ven, mě to tam začalo bolet, tak jsem šel zase k doktorovi Bardachovi. Podíval se na mne a říkal, no jo, ty tam máš nějaký zbytek. Tak se mi v tom začal vrtat nůžkama a vytahal mi kostičky ven.

Moji rodiče přijeli do Osvětimi květnovým transportem. Než se k tomu ale dostanu, musím se zmínit ještě o jedné věci. Bavilo mě luštit křížovky a rébusy, a tak, když jsem byl ještě v Terezíně, ale už jsem věděl, že pojedou někam pryč, vymyslel jsem kód pro příští dorozumívání a ten jsem napsal rodičům. Napsal jsem, co znamená, když napíšu datum vlevo, co datum vpravo. Podobně mělo mít svůj význam psaní měsíce římskými číslicemi atd. Pak měl následovat text dopisu, a jak jsem psal rodičům, zpráva, kterou nebudu moci jinak sdělit, bude složená z prvních písmen poslední věty. Sám jsem se návod naučil nazpaměť.

A tak jsem z Osvětimi psal, ještě si to pamatují: Meine liebe eltern – Eltern jsem napsal s malým „e“, což byla chyba, která signalizovala, že to, co budu psát dál, není pravda. Es geht mir gut und ich bin gesund, wir arbeiten, atd. A dál jsem psal: Ich bin dort wo der Ada Hlinka gewesen ist. Ada Hlinka byl kamarád z Potštejna, který byl při listopadových razích poslán do koncentráku v Oranienburgu. Pak jsem pokračoval: Gibt alles zum Lach für manischek. Lach, to byl šmelinář a maníšek byly peníze, věřil jsem, že to rodiče pochopí.

Otec měl kýlu a nosil kýlní pás. Věděl jsem, že esesáci, když přišli noví lidé a koupali se a očišťovali, tak jim ty kýlní pásy nechávali. Tak tedy jsem napsal: Emils Bruchbinde in Ordnung. A pak jsem ještě napsal tu poslední, klíčovou větu. Kommt Onkel Novak zurück lässt alle grüssen. První písmena dávala Konzlag.

Když jsem pak uviděl mámu, tátu a bráchu, přišli v noci, tak říkám, poslechli jste mě? Jenže oni ten kód ztratili. Říkal jsem si, kdyby alespoň zašili nějaké marky do kýlního pásu, u Poláků se dal kupovat chleba a i jinak by se hodily. Ale že jsem byl v kuchyni, tak jsem mohl rodičům a bráchovi alespoň tak občas pomoci.

Po páté hodině odpoledne bylo na hodinu volno a my jsme mohli jít na Lagerstrasse, to byla silnice uprostřed tábora, kam mohli muži a ženy vyjít ze svých bloků a sejít se. Tam jsem rodičům a bráchovi nosil nějaké to jídlo, abych jim trošičku přilepšil. Ale bylo to zlé, věděl jsem, že to nestačí.

Když se blížil náš půlroční pobyt, bylo to v červnu 1944, tak si na nás Poláci ukazovali a říkali, poletíte

Zleva: Miloš Gut, Jarda Kraus, Pepa Gut
1. 5. 1946

komínem. Tak jsme počítali, že skončíme stejně jako před námi zářijový transport. Když mi to docházelo, cítil jsem, že bych měl něco proti tomu dělat. Ale nevěděl jsem co. Tábor byl obehnan dráty, a pokud byl v Osvětimi nějaký odboj, já o tom nic nevěděl. Byl jsem kluk, bylo mi jednadvacet, zkrátka jsem o ničem nevěděl. Asi jsem byl nedůvěryhodný, nebo co. A Zuzana se mě pořád ptala, kdy půjdeme do plynu. Já jsem říkal, neptej se mě, jo. Až jednou, když jsem se konečně dozvěděl datum, řekl jsem jí, půjdeme do plynu prvního července a už se mne na nic neptej.

První červenec se blížil, načež Mengele a spol. najednou nařídili selekci. Museli jsme před ním nazí klusat, on stál na zídce, na tom komínu mezi krby. Ty, kteří běželi a byli mladší, ty vybral, ostatní museli napravo. Mysleli jsme, že nás vybral do plynu. A taky jsme se druhý den ráno seřadili a šli směrem ke krematoriu, k plynovým komorám. Na plynových komorách stálo maďarsky fertótlenitő, což znamená desinfekce. Nějak jsem neměl strach, necítil jsem, že bych chtěl něco dělat. Byli jsme úplně apatičtí, na nic jsem nemyslel, prostě jsem pochodoval. K našemu překvapení jsme prošli desinfekční lázní, museli jsme namočit dřeváky, co jsme měli.

Pak nás naložili do vagónů, dobytčáků, a poslali nás pryč. Jediné, co jsme si v té chvíli uvědomovali, bylo, že jsme z Osvětimi venku. Tak jsme jeli dva nebo tři dny. A najednou jsme zastavili uprostřed krajiny, sluníčko svítilo, a vyhodili nás ven, na nádraží. Zahnali nás do tábora, kde byly břízy, zeleně natřené ubikace, nikdo na nás nekřičel, žádní psi. Byli jsme v táboře u Schwarzhilde. Mysleli jsme v tu chvíli, že jsme se snad dostali do ráje. No za chvíli nás z toho vyvedli.

Ubytovali nás, já jsem byl přidělen na blok číslo 6. Nějaký Flussman, Rakušák, tam byl vedoucím. A koukali jsme, co bude. Najednou slyším volat, všichni řezníci a kuchaři před Blockführerstube. No to do mne jako když stělí, protože jsem nebyl student, byl jsem řezník a kuchař. Přišlo tam asi šest nebo sedm kluků, postavil jsem se k nim. Byl tam i jeden starší esesák, mohlo mu být tak šedesát let, říkali jsme mu plesnivka. Plesnivka říká, was bist du? No já mu řekl, Koch und Fleischer von Beruf. A tak jsem se v tom novém táboře stal kuchařem. To zas byla obrovská výhoda, protože jsem se mohl najíst a ještě jsem mohl nechat bráchovi svůj chleba, fasoval ho za mne. Snědl za mne v poledne i polívku. Pak mě ale z kuchyně vyhodili.

Tak jsme tam přežívali, jídlo bylo prakticky totéž co v Osvětimi. Zase vypočítaných 900 kalorií. Ráno to kafe, v poledne $\frac{3}{4}$ litru polévky a večer čtvrtka kilového bochníčku a lžíce marmelády nebo kousek margarínu. Ti, kteří nedostávali balíčky, se scvrkávali a scvrkávali, až se z nich stali takzvaní muselmani.

Muselman byl člověk, kterému systematickou podvýživou vpadly tváře, vystoupily mu lícní kosti, ztrácel svalovou hmotu, mezibuněčná voda se neudržela a stahovala se mu k nohám. Otekly mu nohy a šoural se, měl vytřeštěné oči a reagoval zpomaleně. Nestačil zareagovat, když se střetl s esesákem, a tak chytl nějaký ten políček nebo kopanec. Zkrátka choval se, jako by byl v transu. A tento stav věstil, že za několik dní ten člověk zemře.

Proto jsme měli jedinou starost, abychom se toho vyvarovali, pozorovali jsme se, omakávali, jestli ještě máme nějaké svaly a nějaké maso na sobě.

Muselmani byli hnaní zvířecí touhou za každou cenu dostat nějaké jídlo. Hlad, to nebylo to nejhorší, nejhorší bylo vědomí, že zítra se nenajíš, pozítří se nenajíš a že nakonec ten stav vyhladovění povede ke konci.

Jednou můj bratr přinesl odněkud kravské oko. I s bělmem a se vším všudy. Bylo v hrozném stavu, už se rozkládalo. Bratr říkal, dá se to sníst? A já na to koukám a říkám si, ježíšmarja, vždyť je to jídlo. Ale pak jsem si vzpomněl na botulotoxin a všechny ty věci. Tak jsme to raději nesnědli. Někteří lidi se neudrželi, snědli i zkažená jídla a bylo po nich.

Na tisíc lidí, co do tábora přišli, bylo deset kuchařů. Když umřelo sto lidí, vyhodili jednoho kuchaře. Když umřelo dalších sto lidí, vyhodili dalšího kuchaře. No já jsem přišel na řadu třetí. Když už nás bylo asi sedm set.

Potom jsem se dostal do komanda, kde byl vedoucí Jirka Ehrman. To byl jeden ze dvou bratří, kteří ještě dneska žijí v Kanadě. Chodili jsme na práci, házeli lopatami, betonovali zátarasy. Dokonce jsme tam betonovali elektrárnu. To už byl mráz, několik stupňů pod nulou, a my jsme neměli ani rukavice ani chrániče na uši. Injektáží a parními trubkami jsme rozehrávali zmrzlý písek, aby se dalo betonovat.

Chodili jsme do továrny do Braunkohle-Benzin-AG, do Brabagu. Vyráběli tam z uhlí benzín a další věci, které se vyrábějí z nafty. A my jsme tam každý den odklízeli trosky budovy a části fabriky, poněvadž o půlnoci lítali Angličané a v poledne lítali Američani a z výšky 10 kilometrů fabriku bombardovali. Samozřejmě, že z té výšky se taky několikrát trefili k nám.

Přišlo jaro 1945 a nálety na tento tábor byly častější a častější. Okolní lesy hořely, přímo u autostrády z Drážďan do Berlína. Esesáci nás vyhnali a společně s nimi jsme čepicemi hasili hořící lesy. Když jsme jednou uhasili požár, sedli jsme si celí špinaví a popálení s esesáky, ani nás moc nehlídali. Taky toho měli dost. A tak mě napadlo, co kdybych se teď sbalil a utekl. Nebyl by to problém. Ale co dál? Měli jsme štráfáté hadry a neměl jsem žádné spojení. Musel bych někam vlézt, něco ukrást, to by mne dvacetkrát chytili. Kde bych se

v Německu mohl schovat? A do Čech bylo 180 kilometrů. A i v Čechách by to bylo špatné. Tak jsme nakonec neutekli.

Někteří lidé měli štěstí, že dostávali balíčky od svých manželek, které se s nimi rozvedly a zůstaly doma. V táboře byl nějaký Klinger, to byl balíčkový král, dostával denně balík a v něm dva bochníky chleba, margarín a med a kdovíco ještě. Byl to prostě král. Byl kuřák, a tak za ten příděl kupoval cigarety. My jsme dostávali asi sedm cigaret na měsíc, nebo tak nějak. Já jsem nekouřil, tak jsem je taky prodával. Když jsme chodili po pěti na komanda, tak jsem koukal, abych byl v první řadě na levé straně. Chodili jsme po levé straně silnice a ten první vlevo chodil po pankejtu, kde chodili lidi. Ti občas odhodili ohryzek z jablka a špačky cigaret. A když já jsem sebral tři špačky, tak z toho byla jedna cigareta. A já jsem za tři cigarety dostal fasunk chleba. Tedy devět špaček znamenalo fasunk chleba pro kuřáky, kteří dostávali balíčky.

Někdy v březnu 1945 jsme stavěli po náletu bunkr, zátaras. To už se blížila ruská a americká armáda. A najednou přišel nový nálet, esesáci se schovali do bunkru a my jsme zůstali ležet v příkopu. Poblíž byla vilka a ta dostala zásah. Když se všecko uklidnilo, usedl prach a přestalo se kouřit, vlezli jsme s bráchou do vilky rozbořenou stěnou a ve sklepě jsme našli cibulky. Snědli jsme jich celou ošatku. Za chvíli přišla nějaká ženská a říkala, wo sind meine Tulpen? Že barák byl skoro zbořený, to nepostřehla, ale wo sind meine Tulpen, to ji zajímalo.

Když mě vyhodili z kuchyně a začal jsem chodit do továrny, dostal jsem pneumatické kladivo, kterým jsem měl rozrušit zbořený břeh v lösch-bazénu, aby se dal spravit. Löschbazén byla nádrž sloužící jako zásobárna vody pro případ požáru.

Najednou jsem při rozbíjení břehu narazil na něco tvrdého, co kladivu odolávalo. Zkoušel jsem to zleva zprava, ale pořád to nešlo rozbít. Říkal jsem si, sakra, to je něco divného, tak jsem ten kus, na který jsem narazil, odhrnul rukama, bylo to zelené se žlutým pruhem. A bylo na tom napsané Made in USA. Chvilí trvalo, než mi došlo, že to je nevybuchlá puma. Tak jdu k nejbližšímu esesákovi a říkám mu, Herr Posten, kommen sie mit mir was anzusehen, ja. Šel se mnou, ale když uviděl tu bombu, praštil puškou a utíkal pryč do vzdálenosti nejmiň sto metrů. Mě ani nenapadlo, proč utíká. Dělníci mi potom řekli, že když někdo najde nevybuchlou pumu, ať už by to byl voják nebo dělník, dostane týden dovolenky.

Tak jsem zase přišel k tomu esesákovi a říkám mu: Herr Posten, ich hab einen Blindgänger gefunden, ich soll auch eine Woche Urlaub bekommen. A on mě vzal puškou a začal mne mlátit.

Esesáci, co nás hlídali, to byli takzvaní Volksdeutsche. Byli to Rumuni a Maďaři, lidi toho nejlhlubšího zrna, kreatury, co nás mlátili na počkání. Když ještě neuplynula dlouhá doba od mého propuštění z kuchyně, to jsem byl poměrně silný, poslali nás skládat cement z vagónů a nosit pytle asi padesát metrů do skladu. Moji kluci, spoluvězni, padesátikilový pytel nemohli unést. Tak jsem řekl esesákovi Schulzemu, že budu nosit pytle za kluka, který nemůže. Tak mi naložili dva pytle a já je nesl. A pak jsem viděl, že nemůže další. Tak jsem si ještě nechal naložit za krk třetí pytel. Dva jsem měl pod paži a třetí na zádech. No to už bylo i na mne moc. Ale nespadol jsem, donesl jsem je až do skladu. Ale měl jsem mžitky před očima. A ten Schulze, když viděl, že nesu tři pytle, dostal vztek a začal do mne mlátit pažbou. Podařilo se mi uhýbat tomu nejhoršímu, tak mě po chvíli nechal být. Nezabil mě. Potom jsem už takovéhle vylomeniny nedělal.

Vzpomínám si ještě, že když jsme betonovali, bylo to někdy v zimě, snad v lednu, bylo hodně pod nulou a já jsem měl klapky na uších, protože jsem dostal balíček z Potštejna od lidí, u kterých jsme dřív bydleli. Poslali mi šálu, modrou a béžovou, a ty klapky na uši. Vedle mne stál esesák, mladý kluk to byl. Já měl klapky a on ne. Tak mi povídá, dej mi ty klapky, a já na to, mně je taky zima. Tak jsme se dali do řeči, byl docela přístupný a nakonec jsem se od něho dozvěděl, že byl atletický přeborník svého kraje a že házel koulí. Tak jsem si v duchu říkal, když jsi házel koulí, tak to můžeme zkusit. A přinesl jsem kámen, asi tak tříkilový. Vzal ho, hodil, a vyzval mě, udělej to po mně. No a já jsem ho přehodil asi o půl metru. Nato on házel tak dlouho, až zase přehodil mne. Zdálo se mi, že by se s ním dalo mluvit, tak jsem to risknul. Říkám mu, víte co, já vám ty klapky dám, ale odešlete mi dopis. Dopis jsem měl u sebe, byl adresován mým známým a obsahoval prosbu, aby mi zase poslali balíčky. A on ten dopis opravdu poslal. Jenže naneštěstí ti, co ho dostali, měli strach mi balík poslat.

Ne všechno dopadlo tak dobře. Jednou, bylo to v poledne, jsme seděli v baráku číslo 3, kde byl blockälteste Honza Eisler, volejbalista z Hagiboru, dobrý člověk, starší než já, mně bylo jednadvacet, jemu čtyřicet. Ozvaly se sirény, Vollalarm, pak se zamlžilo, aby továrna nebyla vidět. Slyšeli jsme ve výšce deseti kilometrů americké bombardéry, začal kobercový nálet.

Jedna puma s nízkým tříštvým rozptylem spadla asi pět metrů od našeho baráku. Střepiny prorazily dřevěnou stěnu a vletěly k nám. Naštěstí jsem seděl za kamny, o které se střepiny zadržely, a můj brácha, který obvykle sedával vedle mne, seděl tentokrát naproti, protože přišel do baráku později. Klukovi, co seděl vedle mne, Franku Hirschovi, to urazilo nohu. Já jsem ten náraz necítil, jenom jsem to viděl. Ten blockälteste měl taky nohu pryč a křičel. Tak jsme raněné brali a nosili do táborového krytu, mezi nimi i Frantu Fantla. Ten měl šílený strach z náletů. Jak to začalo, utekl z místnosti, v které se obědvalo, do světnice s palandami a pod jednu

třípatrovou se schoval. A tam mu to urazilo obě nohy. Když jsem k němu přišel, křičel, tak jsem ho vzal, bez těch nohou, do náručí a nesl jsem ho do krytu. Ještě teď vidím ten jeho obličej, jak se mu klepaly zuby. Na Krankenbau, na marodce, byla spousta zraněných. Byl tam sanitář, německý antifašista, a také doktor Bardach, který mi v Osvětimi trhal zhnisané palce. Chudák doktor neměl nic jiného než pilku na dřevo a tou amputoval urážené končetiny, taky tomu Frantovi a Honzovi Eislerovi. Honza to nakonec přežil. Žil později ve Vídni s umělou nohou.

No a já jsem ani nepozoroval, že jedna ta železná střepina mi prorazila dřevák a udělala mi v kotníku rýhu. V tu chvíli jsem to necítil, ale po dvou dnech vidím, že mi noha červená, že se na ní dělají červené pruhy. Tak to je malér, říkal jsem si. Šel jsem na marodku, ale tam na mě samozřejmě neměli čas, měli tam ty těžce raněné. Tak jsem si tam lehl a vzpomínal, jak mi moje máma, když jsem si jako kluk někde zapíchl trn, dávala na to škrabaný brambory, aby mi vytáhly hnis. Tady brambory nebyly, ale viděl jsem, že sanitář vyhazuje slupky od brambor. Tak jsem ty syrové slupky vzal, rozžvýkal jsem je a přikládal na ránu. Tak jsem se z toho dostal.

Při jednom náletu jsem ležel na své palandě. Viděl jsem z ní, jak se koberec bomb blíží přímo ke mně. A poslední bomba skončila asi 50 metrů od našeho baráku. Koukal jsem na to, jako když se teď dívám na televizi nebo na film. Vůbec mi nepřipadalo, že snad jsem ohrožený.

No později to dospělo tak daleko, že ty, co na tom byli moc špatně, odvezli do Sachsenhausenu. Odvezli i Ríšu Svobodu. Zůstalo nás v táboře asi dvě stě padesát, kteří jsme byli ještě trošičku k světu. Načež nám řekli, že nás budou evakuovat. Dostali jsme strach, že nás postřílí. Když jsme slyšeli v noci zleva, tedy od západu, blížít se Američany a zprava Rusy, tak jsme věděli, že teď se musí něco stát. Báli jsme se, že nás esesáci zlikvidují, aby po nich nezůstali svědci.

Jednou ráno nám řekli, vyrazíme na pochod. Opustili jsme tábor, hnali nás padesát kilometrů po silnici, nevěděli jsme kam. Ty, co nemohli a zůstávali pozadu, ty stříleli. Slyšeli jsme výstřely zezadu a věděli jsme, že se musíme držet vpředu. Když někdo nemohl, tak ho podpořili ti druzí.

Tak jsme došli první den po padesáti kilometrech do Cottbusu. Tam nás nahnali do keramické dílny. Pece, v nichž se keramika vypalovala, byly ještě teplé. Tak jsme si sedli, opřeli se zády o teplé kameny a to nás hřálo. Druhý den nás vyhnali nanovo, to už jsme ušli jen asi třicet kilometrů. Přenocovali jsme v lese, v lesíčku, kde nebylo nic. Pršelo.

A tak to šlo dál; s přibývajícím dnem jsme ušli méně a méně kilometrů, až jsme došli do vesnice, která se jmenovala Saupsdorf. Tam nás došlo asi dvě stě dvacet. Když jsme procházeli, tak lidé nejdřív koukali z oken, ale jak jsme se přiblížili, okna zavírali, aby nás nemuseli vidět. Nikdo nevyšel, aby nám podal kousek chleba.

Jednoho sedláka esesáci přemluvili, aby nás někde ubytoval. Vylezli jsme po žebříku na sýpku, žebřík jsme odstavili a ulehli na prkna sýpky. Jeden z nás objevil, že pod námi stojí žebřík s bramborami, které byly připravené na sadbu. Brambory, to znamenalo jídlo. Někdo vytrhl jednu z desek, zlomili jsme ji a trčícími ostrými špichálky jsme jednu bramboru po druhé tahali nahoru. Do rána jsme celý ten žebřík brambor snědli. Ráno, jako by se nechumelilo, jsme sešli dolů. Přišel sedlák a spustil, wo sind meine Kartoffeln? Oni je sežrali, ty Židé je sežrali. A tak esesáci nám jednomu po druhém otvírali pusy a hledali zbytky brambor.

My jsme je ale snědli už asi v deset večer, v šest ráno nenašli nic. A ten sedlák pořád trval na tom, že jsme mu brambory sežrali. Esesáci ale byli nervózní, chtěli pokračovat v pochodu. A tak jsme šli dál.

Druhá příhoda z pochodu, na kterou si vzpomínám, se odehrála, když jsme se dostali přes hranice do bývalého Československa, někam k Varnsdorfu. Šli jsme lesní cestou po pěti, esesáci nás hnali, bylo jich na nás asi dvě stě, takže jsme jimi byli obklopeni a nemohli jsme uhnout. A jak tak jdeme lesem, zahlédli jsme s bráchou asi patnáct metrů od nás zbytek koroptve. Peří jsem poznal. Ohlédl jsem se na esesáky, skočil jsem po té koroptvi a honem ji sebral. Nikdo to neviděl. Jenom Pepík, brácha, říká, co to máš? A já, kus koroptve. A tak jsem ji začal ohrabávat, bylo to červavé, až mi zůstal jenom takový malinký kousíček prsíček. Maso z koroptve po těch čtyřech letech, to bylo něco nepředstavitelného.

Dostali jsme se až do Chřibské, tam byla opuštěná sklárna. Esesáci si tam sedli, rozdělali si ohničky, vytáhli chleba a jedli. My jsme seděli kousek od nich a neměli jsme nic k jídlu, jen já měl ten kousíček prsíček z koroptve. Tak koukám na ty esesáky, jdu k nim a říkám, můžu si ten kousek ohřát? Nebrali mě na vědomí. Tak jsem si vzal trochu hořících dřívěk a rozdělal si malinký ohniček bokem. A tam jsem ten kousek prsíček upek. Když byl jakžtakž opečený, dal jsme si do pusy jednou já a jednou můj brácha. To bylo všechno, ale můžu prohlásit, že takové jídlo jsem za ty čtyři roky neměl.

Když jsme byli v Chřibské druhou noc, přišli ke mně spoluvězni s tím, že esesáci mají někde odložený chleba a že ho půjdeme ukrást. Mně se to nelíbilo. Považoval jsem to za zbytečné riziko, poněvadž jsem si nemyslel, že by ti esesáci byli tak pitomí a nechali se okrást. Tak jsem to odmítl. Ale několik kluků to udělalo, esesáci je chytili, odvedli je ke hřbitovu a tam je odstřelili. Do dneška je tam památníček. Byl mezi nimi také Rumerl, to byl ten Vídeňák, co s námi hrál fotbal za řezníky, a také Emil Reich.

Nakonec nás dohnali do Varnsdorfu, do bývalé továrny na výrobu dámských punčoch, tenkrát se to jmenovalo Kunnert. Stroje tam už nebyly, nahnali nás dovnitř, do prvního poschodí, kde jsme si lehli na holý beton. Mohlo to být asi tak 28. dubna 1945, venku bylo krásně, svítilo sluníčko. Navíc jsme cestou k továrně viděli, že před budovou je fotbalové hřiště a to hřiště je celé žluté, plné pampelišek. A pampelišky, to pro nás bylo zase především jídlo. Tak jsme si od esesáků vymohli, aby nás pustili ven. To se stalo a my jsme všechny ty pampelišky z celého hřiště během jedné hodiny snědli. Můžu prohlásit, že jsem nikdy předtím ani potom pampelišky nejedl, bylo to hořké, ale chutnaly nám. Když jsme snědli pampelišky, neměli jsme zase co jíst. Byly tam ale kopřivy a někdo řekl, kluci, kopřivy, to jsou vitamíny, to se musí sníst. Tak jsme jedli syrové kopřivy.

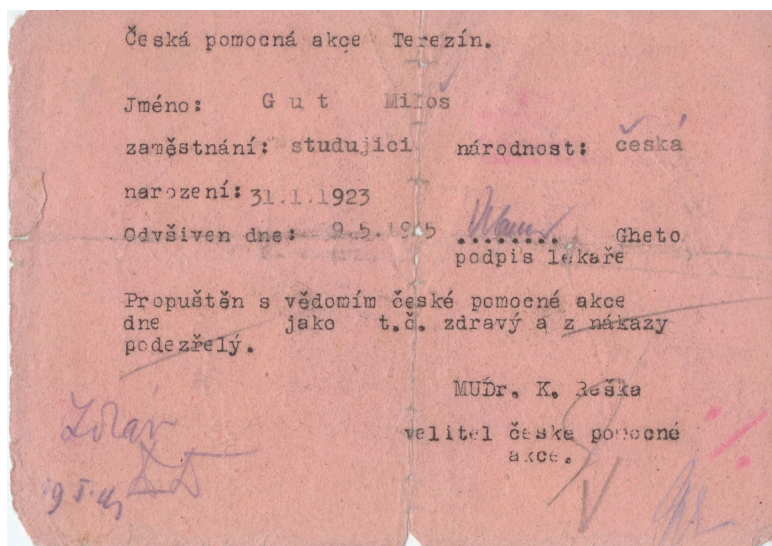
Když dnes sáhnou na kopřivu, tak se spálím, tenkrát jsem je jedl a nic mě nepálilo. Potom přišli kluci na to, že by se kopřivy daly uvařit, tak jsme si vymohli odněkud hrnec a vařila se kopřivová polívka. V té fabrice se k nám připojili i vězni odjinud, nějací Poláci, a jeden z nich se pokusil uprchnout. Chytli ho a pověsili nad ten hrnec s polívkou a my jsme si nabírali a jedli a ten oběšený Polák visel s nohama tak třicet centimetrů nad tou polívkou. A my jsme z toho hrnce jedli.

Po několika dnech nás vyhnali a šli jsme dál, a najednou mi jedna noha přestala sloužit. V pravé kyčli jsem měl tupou bolest a nemohl jsem tou nohou hábat. Tak mne chytl jeden z Ehrmanů, Jirka, co je v Kanadě, a s mým bráchou mě dotáhli až k vlaku. Tam nás nalodili na otevřené vagóny a zase nás poslali dál. Proti nám jely transporty s německým obyvatelstvem a s vojáky, utíkali před Rusy. To jsme už věděli, že je konec války. Přijeli jsme do České Lípy, kde náš vlak postavili na vedlejší kolej. Do otevřeného vagónu začalo pršet. Opřeli jsme se o vagón a někteří kluci, mezi nimi i brácha, se sesuli do bláta a výkalů pod sebou. Já jsem bráchovi říkal, Pepíku, koukej vstát, když nevstaneš, tak je po tobě. Brácha se vzchopil, ale moc lidí už ne, přitom od osvobození nás dělilo několik dnů. Karel Stadler, to byl silný kluk, kuchař v Terezíně, ten tam také zůstal.

Železničáři z České Lípy nám ráno přinesli teplou polívku. Troufli si na to, i když nás esesáci hlídali. Během dne na vedlejší kolej proti nám přijel vlak naložený bramborama. Z našeho vagónu jsme měli k bramborům tak asi metr a půl. Přeskákali jsme do vagónu k bramborům a házeli je k nám. Esesáci se samopaly jen přihlíželi, nestříleli po nás. To nás utvrdilo, že se schyluje ke konci, že už se necítí jistí. Surové brambory nás udržovaly při životě.

Pak se náš vlak zase rozjel a zastavili jsme až v Litoměřicích. Tam nás z vagónů vyhodili a dali jsme se zase na pochod. Někdo řekl, vždyť my jdeme zase do Terezína. A opravdu, přešli jsme Labe a blížili jsme se k Terezínu, byla noc, a já s bráchou jsme šli skoro poslední, protože jsme si říkali, nikam se nebudeme cpát, nevíš, co s námi budou dělat. Jenže nakonec nás esesáci donutili táhnout takový plochý čtyřkolák a my jsme museli ty kluky, co už nemohli, sbírat, nakládat a táhnout je.

A najednou esesáci zmizeli, bylo to v noci, asi 7. května. A byli pryč. A my jdeme automaticky s tou károu, táhneme ji dál, byli jsme poslední. Pak jsme už nemohli a zastavili jsme s károu na silnici. A najednou proti nám jde četník, český četník. Vítám vás ve svobodné republice, nazdár. My na něj koukali, vůbec jsme si nedovedli uvědomit, že válka skončila, i když jsme si celou dobu říkali, jaké to bude, až se to stane. A teď přišel český četník a my na něj koukali, jako by to byl kašpárek z loutkového divadla. A tak jsme se z posledních sil doplazili k terezínské bráně. Jenže dovnitř nás nepustili, byli jsme zavšivení, prostě byl na nás hrozný pohled. Já měl asi 55 kilo, brácha ještě míň. Tak nás nechali to ráno, od tří hodin do šesti, sedět u zdi před Terezínem. A když se rozbřeslo a sluníčko vyšlo, tak nás pustili dovnitř. A jak procházíme Terezínem, terezínskou ulicí, lidi se začali sbíhat a koukali na nás a jedna holka mne poznala. Byla to Edita Englová, dnes žije ve Vídni, no já ji nepoznal. Ale ona mne poznala a říkala, to jsi ty, a začala se vyptávat na další, co s nimi je. Já jsem ani nebyl schopen reagovat. Odvedli nás do kasáren u hradeb, dali nám horkou polívku, vykoupali nás a odvěšili. Dali nám koncentračnické oblečení, já měl sako s rukávy po lokty. Kalhoty mi ani nešly zapnout. A samozřejmě jsme měli hlad a já jsem říkal bráchovi, Pepíku, nesmíš jíst, to tělo to nezvládne. Tak jsme si nechali dát jen pár kostek cukru a chleba, a Pepík to samozřejmě nevydržel a najedl se a dostal obrovský průjem a málem tam zůstal.

Zašel jsem také do řeznictví, kde jsem kdysi dělal, už tam nikdo z mých známých nebyl, jenom samí Němci. Potom jsem se vypravil do domu na L 235, kde jsme bydleli, a tam jsem našel ten dřevěný kufřík, co mi táta dal, když jsem šel do Terezína. V kufříku byl oblek a dvě alba fotografií.

Pak přišli Rusové, rozhazovali bombóny. Přijela nákladní auta a lidi nabízeli, že nás za peníze odvezou do Prahy. Samozřejmě jsme do Prahy chtěli, ale peníze jsme neměli. Nakonec nás do Prahy nějaký nákladník přece jen vzal. Odvezli nás do Dlouhé třídy k Biu Roxy. Seskočili jsme z korby a najednou se ozvala střelba. Někde byl ještě schovaný nějaký Němec a střelil. Lidi kolem se schovávali, my jsme ale šli, jako by se nechumelilo.

Říkali jsme si s bráchou, co budeme dělat? Tak jsme šli do bytu, kde jsme bydleli dřív, do Chodské ulice číslo 3. Vyšli jsme do třetího patra, díváme se na zvonky a vidíme, že tam bydlí Punčochářovi. Tak zazvoníme, otevřela nám ženská, dveře jen na řetízek, no byl na nás pohled, byli jsme vychrtlí, ruce nám trčely z krátkých rukávů. Co chcete? Začal jsem koktat, nevěděl jsem, co mám říct. Ženská nečekala a zabouchla. Tak zazvoním podruhé a ona zase, co chcete? Tak jsem řekl, paní, nezlobte se, ale my jsme tady před válkou bydleli. Teď tady bydlím já, a zase zabouchla! Tak jsme zazvonili u souseda, co měl dceru, mladší než my. Ta nám dala najíst a také nějaké buchty na cestu. A zase jsme nevěděli, co dělat.

Vzpomněli jsme si, že máme nějakého příbuzného, který se oženil s nežidovkou, Bedřich Frýd se jmenoval, a že ten by nám mohl nějak pomoci. Bydlel na Vinohradech v Mánesově ulici. Zazvonili jsme a oni nás hned poznali. Okamžitě nás strčili do vany, spálili hadry, ve kterých jsme přišli, a uložili nás do bílých peřin. To nezapomenu, že jsme po čtyřech letech spali v bílých peřinách. Frýdovi se samozřejmě na všechno vypyta-
li, co a jak bylo.

Po nějaké době brácha někde sehnal byt, bylo v něm 28 telefonů po revoluční gardě, ale ani jedna postel. Nakonec jsme dostali třípokojový byt, na Radhošské 1, kde bylo všechno. Špajzka plná, horské slunce atd. Byl to byt po nějakém malíři, který musel utéct.

Řekl jsem si, že si musím dodělat maturitu. Tak jsem šel do školy, tam jsem potkal profesora Novotného, který nás měl na němčinu. Teď byl ředitelem.

No, dobře, a jak se jmenujete? Miloš Gut. A v které jste byl třídě? Odpověděl jsem, že v kvintě B nebo A. Na to vzal výkaz, listoval v něm a říkal, no nevím, nevím, žáku, tady vidím, že máte méně uspokojivé mravy. Nevím, nevím. Já jsem říkal, pane řediteli, co nevíte, já jsem přišel z koncentráku a mě nezajímá, co jsem měl v kvintě, já chci dělat maturitu. A on na to, to je nepřipustné, já nemohu vzít žáka, který měl trojku z mravů. No byl jsem tehdy pěkný výlupek. Tak jsem říkal, víte co, napište mi potvrzení, že jsem tady ukončil kvintu. Napsal mi to a já jsem šel na jiné gymnázium, na Lobkovicovo, kde byl ředitelem pan Melichar. To byl známý našich rodičů a ten mě přijal s otevřenou náručí.

Jednou z prvních věcí, které jsme chtěli řešit, bylo získat zpět náš majetek. Otec byl obrovský optimista, všechny věci, které měly trošičku cenu, poschovával, aby je nemusel dát Němcům. Zbytek zboží z obchodu, co ho likvidoval, si schoval u nějakého pana Mikulce v Lužické ulici v suterénu. Byl to malíř pokojů, jak ho táta znal, nevím. Říkal mi o tom v Osvětimi. Moje matka, ta si dala zase kožich ke své kamarádce. Měli jsme učitelku angličtiny, která byla o pět roků starší než já, ta dostala šicí stroj, jedno jízdní kolo a naši kompletní knihovnu s Jiráskem, Dumasem a Sienkiewiczem a s knihami dalších autorů, jaké tehdy v knihovnách bývaly. A já jsem si zase své věci schoval u spolužáků. Pod námi bydleli bratři Brichtové, dvojčata, u nich jsme si nechali obleky. U Ládi Horného jsem měl brusle, lyže, pingpongový stůl, tenisovou raketu a tak dále.

Tak jsme samozřejmě lidi, u kterých jsme měli něco uskladněného, začali obcházet, protože jsme nic neměli. Nejdřív jsme šli k panu Mikulcovi, co nás táta na něho upozornil. Mikulec, když nás uviděl, se ptal, kde jsou rodiče. Řekl jsem mu, že o nich nevím, ale že matka určitě žije a otec možná, i když jsem věděl, že ne.

100

ČESKOSLOVENSKÝ REPATRIAČNÍ ÚŘAD
ЧЕХОСЛОВАЦКИЙ РЕПАТРИАЦИОННЫЙ ОРГАН
CZECHOSLOVAK REPATRIATION OFFICE

Jméno a příjmení:
Фамилия и имя: Gut Miloš
Family name:

Den, místo narození:
Год, месяц, день и место рождения: 31.1.1923 Praha VII
Date, place and country of birth:

Povolání:
Занятие: Služební
Occupation:

Reason for political persecution: 19.6.1945.

Místo určení:
Место направления: Praha
Desired destination:

Vlastnoruční podpis:
Подпись владельца: Miloš Gut
Signature of holder:

V B N
дне дня date 20.6.1945

Stamp: PRAHA, REPATRIAČNÍ ÚŘAD, 20.6.1945

Stamp: EXP

Handwritten: Hora'ková

Řekl jsem, já bych si rád, pane Mikulec, vzal ty a ty věci, co tady máte schované. Já vím, že jste měl s tím vydání a vystavoval se nebezpečí, tak se nějak podělíme. A on na to, to vy nevíte, já jsem to všechno odvezl po vozíčkách do Vltavy, poněvadž jsem měl strach, že ukřívám židovský majetek. Já na něj koukám a říkám, vy jste to tahal přes celou Prahu z Vinohrad k Vltavě, aby vás všichni viděli a tam jste házel ty damašky a ty atlasgrádky a všechny ty popelíny do vody? No zkrátka jsme od něho nedostali zpátky nic.

Tak jsme šli k paní Věře Dvořákové, provdané Libánské. Ta měla naše kolo, knihovnu a šicí stroj. Vešli jsme do jejího obchodu s potravinami u Andělů, ale nepoznala nás, bylo to pár dní po osvobození. Co si přejete? Říkám jí, paní Věro, my jsme bratři Gutové, vy jste nás učila angličtinu. Jé, a vy jste..., nedořekla. A já říkám, jo. Dala nám bochník chleba a flašku marmelády a už nás strkala pryč. Než jsme se vzpamatovali, byli jsme z obchodu venku. No tak jsme si řekli, dobrý chleba s marmeládou. Za tři dni tam jdu znovu. Paní Libánská, začnu, ale přerušila mě a zase nám chtěla dát chleba a marmeládu. A já jsem říkal, víte, vy jste moc hodná, že nám dáváte jídlo, ale já bych chtěl něco jiného. A vytáhl jsem seznam věcí, které poschovával otec a také já. Ten seznam jsem si vyzvedl u svého kamaráda, který jej přechovával přes válku. Tak jsem mohl paní Libánské přečíst, co všechno od nás měla. Paní Libánská, tak se podívejte, ten šicí stroj si nechte, ten nepotřebujeme, ale potřeboval bych knihovnu, protože ta byla určena mně, a to kolo. Já to nemám, povídá na to ona, mně to sebrali Němci. - Paní Libánská, neříkejte mi to. Já vám na to nechám čtrnáct dní a za čtrnáct dní sem přijdu a vy mi řeknete, kam si můžu pro věci přijít. Skutečně jsem pak přišel znovu, ale jediná odpověď byla, já nic nemám.

Tak já jsem šel k známému advokátovi a ten mi sepsal trestní oznámení na paní Libánskou. Pak mě zavolali do Bartolomějské na čtyřku. Ten policajt, co tam byl, se do mě pustil. Jak si dovoluju osočovat naše lidi, kteří nasazovali životy, a že je obviňuji ze zpronevěry svěřeného majetku. Já mu říkal, pane, myslím, že jsme si nerozuměli. Já jsem se vrátil po čtyřech letech z koncentráku a přežil jsme to jen já s bráchou, jediní z rodiny. A když teď chci po paní Libánské, že se rozdělíme, půl na půl, tak je to fěr.

Za čtrnáct dní jsem dostal zprávu z židovské obce, že si mám přijít do Dušní ulice, vedle synagogy, pro nějakou bednu. Tak jsem tam šel. Bedna tam byla a v ní ta knihovna. A ta, s odpuštěním, ta ženská, ta mi z každého pětidílného díla vždycky jeden svazek nevrátila. Takže jsem měl Jiráskův román Proti všem, ale jeden díl chyběl. Stejně to udělala s Ohněm a mečem, s Křížáky a dalšími. A kolo, to mi nevrátila. Policajti mi řekli, že ho má někde v Sudetech. Tak jsme nad tím mávli rukou.

Na Lobkovicově gymnáziu mě čekala maturita. To nebylo vůbec jednoduché. Chtěl jsem totiž na techniku a tam požadovali maturitu z deskriptivy. A repatriantské třídy s rychlokursy za čtrnáct dní, ty deskriptivu neměly. Tak jsem musel do normální oktávy, kde byla deskriptiva, abych z ní mohl maturovat. Dostal jsem se mezi osmnáctileté kluky, mně bylo dvaadvacet. Proti nim jsem byl dospělý. Když jsme házeli tenisovým míčkem, tak jsem je přehodil asi o dvacet metrů. S angličtinou to šlo, češtinu jsem uměl taky, ale neuměl jsem deskriptivu. Vůbec jsem ji neuměl. Tak jsem se obrátil na Lád'u Špačka, dával jsem mu cigarety, které jsem tenkrát dostal z UNRRY. Hele, Lád'o, ty mě musíš přes noc naučit deskriptivu. Věděl jsem, že dostanu průnik jehlanu s hranolem. A on mne to chudák učil celou noc, a já jsem to nechápal. A on nakonec řekl, víš co, já tě to naučím jednoduše. Odvodíš to z vržených stínů. Tak mne to naučil. U maturity jsem pak dostal ten průnik a u tabule před komisí jsem začal vyvozovat průnik z těch vržených stínů. Oni se začali hrozně smát. Prosím vás, pane kolego, říkali mi, no dobře, taky to jde tak dělat, ale proč tak složitě, když to jde jednoduše. Jenže já to jinak neuměl. A tak jsem dostal maturitní vysvědčení, kde jsem měl z deskriptivy tuším trojku nebo čtyřku. Ostatní jsem uměl.

Nastoupil jsem na techniku. Bylo to v prosinci a já jsem říkal bráchovi, Pepíku, já s tím německým jménem tady nechci vegetovat. Gut je německé jméno a já jsem měl Němců po krk. Tak jsme šli na Ústřední národní výbor a požádali si o změnu jména z Gut na Dobrý. Změnili nám ho, musel jsem měnit rodný list. A nové jméno už jsem měl i v indexu. No a od té doby se jmenuji Dobrý. A manželka je Dobrá a děti jsou Dobří.

Zuzana Bechmannová a Miloš Gut 15. 9. 1946

O bydlení jsme měli s bráchou postaráno, jíst jsme chodili od jednoho vyvařovacího střediska k druhému. Do charity, na Červený kříž, k Armádě spásy, ke skautům, všude se vyvařovalo a stačilo ukázat vytetované číslo nebo růžový průkaz z koncentráku a mohli jsme jíst, co jsme chtěli. A tak jsme chodili od jednoho místa k druhému a nemohli se toho nasytit. Jednou jsme si koupili dršťky, asi tři kila. Vařili jsme je celou noc. A pořád to bylo tvrdé, až teprve k ránu, tak asi okolo sedmé jsme to už nemohli vydržet a ty tři kila drštěk jsme s bráchou snědli. Tak jsem za měsíc přibral třicet kilo. Pak jsem ale začal študovat, no samozřejmě, to už jednoduché nebylo. To jsme dostávali přidělové lístky na měsíc a projedli jsme je za čtyři dny.

To jsme potom chodili po známých, všude nás hostili.

A jednou takhle jdu po Národní třídě a u Národního divadla proti mně jde Zdeněk Záhořík. To byl kluk, se kterým jsem hrával fotbal a tenis ještě před válkou v Potštejně. A on vytřeští oči a říká, ježíšmarjá, jsi to ty, Míla? A já říkám, jo. A co děláš? Já říkám, nic. Tak pojď se mnou, a odvedl mě na Strahov, na hřiště, kde trénovalo LTC Praha ragby. Vyzkoušeli mě, kopli tu šišku do vzduchu a řekli mi, chyt' ji. No já, že jsem byl ve fotbale brankářem, tak jsem ji chytil a oni mi řekli, v sobotu hraješ zadáka. Nebyl jsem nešikovný a hlavně jsem byl mladý, tak jsem začal hrát ragby. A za dva roky jsem byl v národním mužstvu, a hrál jsem proti Itálii, proti Německu a proti Francii.

Sedíme takhle jednou v našem bytě, a najednou někdo zvoní, jdu otevřít a tam stál mně neznámý chlap a říká, pane, já jdu od dvou ženských, které přijely na smíchovské nádraží, máte si je tam vyzvednout. Já říkám, jaký ženský? No jedna mladá a jedna stará. Měl jsem zprávu od spoluvězeňkyň, že Zuzana je naživu, ale že bába nežije. Tak jsem říkal, dvě? Snad jedna. Ne, dvě. Tak jsem se oblíknul, jel jsem tramvají na smíchovské nádraží a tam seděla Zuzana na kýblu v šedých koncentračnických šatech a bába vedle ní. Vytřeštím oči, no tak jsme se setkali. Odvedl jsem je do našeho bytu, Zuzana šla pořád s tím kýblem, nechtěla ho dát z ruky, protože kýbl, to bylo bohatství. Doma jsem je strčil do vany, pak jsem je nakrmil. A Zuzana jenom, domů, domů, domů. Tak po třech dnech odjely domů.

Ve studiu jsem měl celkem dobré výsledky, protože jsem si předsevzal, že musím vystudovat. A že se mi ve studiu dařilo, nemusel rok dělat další zkoušky. A začal jsem se věnovat ragby. Hrál jsem, dělal jsem sekretáře a organizoval zájezdy do zahraničí.

Zuzana se znovu objevila v Praze v roce 1949 a řekla, podívej, mám nabídku k sňatku od nějakého starého pána, od Schlesingera z Hranic, který mne zná z dřívějšíka. A on si mě chce vzít a nosí mi kafe a čaj. A já jsem říkal, a tos mi přišla říct? Až sem? Tak jsem jí jednu ubalil. Když to uděláš, tak už s tebou nechci nic mít. No a ona se probrala a místo něho si vzala mne. Svatbu jsme měli v Olomouci. Já neměl oblek, Zuzana mi ho musela koupit, a samozřejmě jsem neměl kravatu. Šli jsme na radnici, brácha přijel z Prahy jako svědek. Musel jsem zaplatit 50 korun pokuty, protože Zuzana neměla rodný list. A nikdy ho nezískala, protože židovské matricy byly zničeny.

Vyšli jsme z radnice a tam čekaly taxíky a šoféři otvírali dveře. Já jsem říkal, žádné taxíky, my na ně nemáme. Šli jsme pěšky k fotografovi, udělal nám svatební fotku a odjeli jsme do Karlovy Studánky na svatební cestu.

V Olomouci jsem dostal místo v Prefě, nejdřív jako obyčejný pracovník, později mě udělali vedoucím vývoje. Byl jsem jediný vysokoškolák u firmy. V roce 1951 se nám narodil Michal, v roce 1955 Hana. Jak děti rostly, tak jsem viděl, že v jednom bytě nemůže být víc než tři rodiny. Tedy rodina mého syna, který dospěl, a rodina od mé dcery.

Tak jsem začal stavět domek na Růžové ulici. Mýma vlastníma rukama. Trvalo mi to pět roků, strávil jsem na stavbě pět tisíc hodin. Nakonec jsem dům dodělal, ořel jsem si ruce a řekl jsem si, už nikdy víc. To je poslední dílo, co jsem udělal. No, je to lepší než panelák.

Když Zuzanin otec šel v Osvětimi do plynu, tak jí řekl, musíš mně slíbit, že se do konce života o matku budeš starat. A Zuzana to plní a já to toleruju. A není to jednoduché.

Koničky mi zůstaly, hrál jsem nakonec ragby za Olomouc. Založil jsem zde ragbyové mužstvo, které dál existuje. V roce 1990 mě zvolili jako prvního židovského prezidenta ragbyové unie. Byl jsem jím dva roky,

Miloš a Zuzana Dobří na svatební cestě 12. 9. 1949

1991 – 1992. Jako prezident unie jsem byl pozván do Londýna, kde jsem viděl finále v ragby, ve kterém Austrálie porazila Anglii 12:6. Seděl jsem asi tak na pět metrů od královny. Hraji tenis, hraji občas na klavír, probírám se sbírkami známek, ale moc tomu už nedám.

K židovské obci mě to moc netáhlo, moje manželka byla odjakživa členkou. Ale zjistil jsem, že místopředseda a pozdější předseda olomoucké obce byl nějaký pan Hersch. A ten Hersch mně v koncentráku, v Schwarzhelde, kradl chleba. A to jsem mu nezapomněl a řekl jsem, pokud on tam bude na obci, tak já tam nemám co pohledávat. A on tam byl dost dlouho, než zemřel. Tak jsem potom do obce vstoupil, Emča Donáthová mě přemluvila. Ona byla předsedkyní a já tajemník.

Když paní Donáthová zemřela, vystřídala ji ve funkci paní Šťastná. A s pětičlenným výborem to táhne, a myslím si, že to neděláme nejhůř, protože z těch původních čtyřiceti tří členů, které jsme měli, máme jich dnes sto osmdesát pět. Je to k nevíře, že pořád rosteme.

A pořád se nám někdo hlásí a říká, víte, nezlobte se, já jsem si, dokud manžel žil, netroufala kvůli němu a jeho rodině. Ale teď, když už nežije, tak k vám přicházím. Máme také dvacet mladých lidí. Posíláme je do Anglie a do Izraele, jak to jen jde.

* * *

Z doslovného přepisu videonahrávky z 1. dubna 1996 pro Shoa Foundation zpracoval Tomáš Hrbek. (Fotografie a dokumenty: archiv M. Dobrého.)